

מעקב פסיקה

ת"צ 40588-08-18 זייד ואח' נ' עיריית אום אלפחם (פורסם בנבו, 24.2.19); ערכאה: בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים, מפני השופט רון סוקול:

החלטה זו עוסקת בבקשת המבקשים להתיר להם להגיש חוות דעת מומחה מטעמם, וכן לאפשר להם לקבל תעודת ציבור חתומה על ידי פקיד בכיר במשרד להגנת הסביבה. בקשת האישור הוגשה בהתאם לפרט 6 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 בגין הטענה, כי העירייה אינה דואגת לאיסוף מסודר של פסולת בניין, גורמת למפגעים סביבתיים, ומסבה נזק לתושבים ולסביבה. כראיה לכך, הפנו המבקשים בבקשת האישור לעיצומים הכספיים שהוטלו על העירייה, על ידי המשרד להגנת הסביבה בשל אי הגשת דוחות; ציינו כי לאחד מאתרי איסוף הפסולות הוצא צו סגירה וכי העירייה והועמד בראשה הוזמנו לשימוע במשרד להגנת הסביבה בגין הפרת צווים מנהליים והתמשכות מפגעים סביבתיים; וכן הפנו למאות אירועי זיהום אוויר חריגים שנרשמו באיגוד ערים שרון כרמל בשטח העירייה בשנים האחרונות.

בטרם הגשת בקשת האישור, פנו המבקשים למשרד הגנת הסביבה לצורך קבלת נתונים בהתאם לחוק חופש המידע, התשנ"ח-1998, על מנת שיתמכו בתביעתם, אך פנייתם נתקלה בתשובה שלילית. כמו כן, בטרם הוגשה תשובה לבקשת האישור, הגישו המבקשים בקשה לבית המשפט להתיר להם להזמין תעודת עובד ציבור מפקיד בכיר במשרד להגנת הסביבה, שבה יפורטו מידע ודו"חות שנאספו במשרד לגבי זיהומים סביבתיים לרבות הזמנות לשימוע והמידע שהתקבל במסגרתו.

ביום 10.12.18 הגישה העירייה תשובה לבקשת האישור, שבה בין היתר טענה, כי יש לסלק את התביעה על הסף, וזאת משתי סיבות עיקריות: מתקיים בעניינה חריג הפיקוח לפי ס'3(א) לחוק תובענות ייצוגיות; הבקשה לא מעוררת עילה שכן בהתאם לפסיקה, העירייה לא יכולה להיחשב כגורם מפגע, לפי הגדרתו בחוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות), התשנ"ב-1992. לגופו של עניין, טענה העירייה כי היא קולטת כמויות פסולת אדירות ומטפלת בהן כראוי באמצעות קבלנים הפועלים מטעמה. יחד עם זאת, העירייה הודתה כי בוצע קיצוץ בתקציב הניקיון, אולם הסבירה כי הדבר התחייב לנוכח תכנית הבראה המיושמת בעקבות גירעונות כספיים.

לאחר הגשת התשובה הנ"ל, פנו המבקשים בבקשה לצירוף חוות דעת מומחה בדבר מצב הטיפול בפסולת המצוקה בשטחי העירייה. חוות הדעת נערכה על ידי ד"ר אשר וטורי, יועץ ומתכנן סביבתי לגופים ציבוריים. בבקשתם טענו המבקשים, כי אי קבלת החומרים שהתבקשו מהעירייה ומהמשרד להגנת הסביבה, הם שמנעו מהם להגיש חוות דעת יחד עם בקשת האישור. כמו כן, נטען כי רק לאחר צירוף מסמכים מסוימים לכתב התשובה, למדו על אודות התקציבים שמשקיעה העירייה. בנוסף נטען, כי אותה חוות דעת, עשויה לשפוך אור על הבקשה ולסייע בבירורה. ביום 07.2.19, נערך דיון מקדמי בבקשת האישור, שבו הבהיר בא כוח העירייה, כי מרשתו מתנגדת לצירוף חוות הדעת, וכי הדרך הנכונה לבירור הסוגייה היא באמצעות הגשת עתירה מנהלית. כמו כן, בתגובה שהוגשה מטעם העירייה בסמוך לאחר הדיון, הודיעה האחרונה כי היא מתנגדת לצירוף חוות הדעת כמו גם לבקשה לקבלת תעודת ציבור מכמה סיבות: המבקשים קיבלו מידע רב בטרם הגישו את בקשת האישור; המבקשים יכלו בדרך של פנייה בבקשה לקבלת מידע לפי חוק חופש המידע, לקבל את הנתונים בדבר היקף ההוצאות שהשקיעה העירייה בניקיון בטרם הגשת בקשת האישור; לפי ההלכה

הפסוקה, אין להתיר הגשתן של ראיות שהיה ניתן להגישן יחד עם הבקשה לאישור. לגופה של חוות הדעת נטען, כי זו סוקרת מצב עובדתי, ומעלה טענות שלא זכו להתייחסות בבקשת האישור. בנוסף נטען, כי תכליתה של תעודת הציבור היא להוכיח דבר שנרשם במסמך רשמי, וכי המועד המתאים לכך הוא מועד שמיעת הראיות בתיק.

בית המשפט קיבל את בקשת המבקשים להגשת חוות דעתם מטעמם אך דחה את בקשתם לקבלת תעודת עובד ציבור. באשר לחוות הדעת, ציין בית המשפט כי ההלכה הפסוקה היא שאין להתיר הגשת ראיות אשר בשקידה ראויה ניתן היה לצרפן לבקשת אישור התובענה כייצוגית, דברים אשר חלים גם על ראיה מסוג חוות דעת מומחה. יחד עם זאת, הדגש כי הכלל אינו בגדר כלל בל יעבור, ויש להתחשב במורכבותו של ההליך לאישור התובענה כייצוגית, ולפערי המידע בין הצדדים המצדיקים לעיתים רבות סטייה מכלל זה. תחילה פרט ביהמ"ש הסתייגויותיו ממתן היתר למבקשים להגיש חוות דעת מומחה בשלב זה של ההליך: הוא לא שוכנע שבמקרה הנוכחי לא ניתן היה להגיש את חוות הדעת טרם הוגש כתב תשובה על ידי המשיבה; התבססותה של חוות הדעת על כתב התשובה אינו רב; המומחה סקר את האמור בכתב התשובה אך לא הסיק ממנו מסקנות שבמומחיות; והמבקשים יכולים היו להגיש את חוות הדעת גם ללא התייחסות לנתונים שהופיעו בכתב התשובה. למרות האמור לעיל, בהתחשב בכלל הנסיבות האופפות את המקרה: חוות הדעת עשויה לסייע בבירור התובענה ולא מרחיבה את חזית הבקשה לאישור; העובדה שחוות הדעת הוגשה מיד לאחר הגשת התשובה לבקשת האישור ובטרם התקיים דיון מקדמי בה; העובדה כי ההליך מתנהל חודשים ספורים בלבד והאינטרס הציבורי בבירור המחלוקת, החליט ביהמ"ש לקבל את בקשת העותרים לצירוף חוות הדעת בשלב זה של ההליך. באשר לתעודת עובד ציבור, ציין ביהמ"ש כי טיבה של הבקשה אינו מובן דיו; המועד לכך טרם הגיע שכן ההליך הנוכחי אינו מצוי בשלב שמיעת העדים; וככל שמבוקש מידע ספציפי, המבקשים יכולים להגיש עתירה מנהלית על החלטת המשרד להגנת הסביבה שלא למסור להם את המסמכים המבוקשים.

ההחלטה עוסקת בצירוף ראיות לאחר הגשת הבקשה לאישור התובענה, אשר לפי הוראות תקנה 2 לתקנות תובענות ייצוגיות תש"ע-2010 מהווה תיקון של בקשת האישור.¹ כך, שכל שינוי או תיקון ובכלל זה צירוף ראיה, תצהיר או תובע ייצוגי מזכה את הצד שנגד להתייחס אליו במסגרת תשובה מתוקנת לבקשת האישור. האפשרות לתיקון ושינוי כתבי טענות מוסדרת בתקנה 92 לתקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד – 1984, וחלה בשינויים המחויבים הן בשלב אישור הבקשה, והן בשלב ניהול התביעה לגופה.² זאת תוך מתן משקל למאפייניו הייחודיים של הליך התובענה הייצוגית והשלכתם על האינטרסים המתנגשים: האינטרס הציבורי בניהול תובענות ייצוגיות מוצדקות; בעיית הנציג המובנית; פערי המידע בין הצדדים והצורך לפרוש כבר במועד הגשת בקשת האישור את התשתית העובדתית, הראייתית, והמשפטית כולה. נקבע בפסיקה, כי יש להקנות משקל רב יותר לאינטרס הציבורי בבירור ובהכרעה בתובענות ייצוגיות המגלות עילה מאחר ובתובענה ייצוגית, להבדיל מתובענה רגילה, בה כל בעל דין מייצג את האינטרס שלו-עצמו, המבקש ובא כוחו מייצגים את אינטרס חברי הקבוצה ואת אינטרס הציבור במימוש תכליותיו של מוסד התובענה הייצוגית.³

¹ ת"צ (כלכלית) 63128-10-18 מעין פלטר נ' קרן הגשמה בע"מ (פורסם בנבו, 08.04.19)

² רע"א (עליון) 3130/17 לב לבייב נ' רו"ח רפאל כהן (פורסם בנבו, 11.12.17).

³ בבר"ם (מחוזי) 4303/12 תמר אינסלר נ' המועצה האזורית עמק חפר (פורסם בנבו, 22.11.12).

כפי שציין בית המשפט, ההלכה הפסוקה היא שאין להתיר הגשת ראיות אשר בשקידה ראויה ניתן היה לצרפן לבקשת אישור התובענה כייצוגית, דברים אשר חלים גם על ראיה מסוג חוות דעת מומחה. עם זאת, אין מדובר בכלל בל יעבור, ולערכאה הדיונית נתון שיקול דעת רחב בשאלה האם להתיר תיקון של כתב הטענות.⁴ על בית המשפט לתת את דעתו למספר שיקולים ובהם: מידת השתהות המבקש בהוספת הראיות וההצדקות לה, נחיצות הראיות, והמידה בה תכביד הגשת הראיות הנוספות על ניהול הדיון בבקשת האישור.⁵ כמו כן, על בית המשפט להתחשב בפגיעה שתיגרם לצד שכנגד כתוצאה מהוספת הראיות, ומנגד באינטרס הציבורי בניהול התובענה, בעיית הנציג המובנית, ופערי המידע בין הצדדים.⁶

⁴ ברמ (מחוזי) 4925/13 עיריית ירושלים נ' כן לזקן - לקידום זכויות הותיקים (פורסם בנבו, 01.12.13)

⁵ רעא (מחוזי) 1200/15 יוניון מוטורס בע"מ נ' דן ברליצהיימר (פורסם בנבו, 30.03.15)

⁶ עניין אינסלר, לעיל הי"ש 3.